

122

Det är män som har makt och tjänar mest –
det tjänar inte Sverige på i längden!

Män... män... män...

Ta t ex de 16 ordförandena i riksdagens utskott, en ny grupp nyckelfigurer i politiken. Vid sidan av regeringen träder 16 tunga politiker – alla män – fram med inflytande och makt att ändra och styra i statsrådets förslag på väg genom riksdagen.

Jämställdhet på arbetsmarknaden genom nationalekonomiska glasögon

Jämställdhet i arbetslivet är olönsam, tror arbetsgivaren. Men den är lönsam för samhället på lång sikt, påvisar ekonomie doktor Siv Gustafsson, som arbetar på Industrins utredningsinstitut i Stockholm. Låt oss se ekonomiskt på jämställdhet! utropar hon – det lönar sig att befordra kvinnor.

Arbetsgivare anställer alltid den som anses kunna utföra arbetet mest effektivt för en viss lön. Nästan alltid är det en man. Man skulle därför kunna tro att det är olönsamt att befördra fler kvinnor och att jämställdhet därför är oekonomiskt.

Jämställdhet i arbetet lönsam på lång sikt

Det finns ingen anledning för enskilda arbetsgivare att handla oekonomiskt. Det finns heller inga skäl att beklaga att lönsamheten används som ledstjärna för ekonomiskt betydelsefulla beslut. Det är en självklarhet att ett samhälle som inte tar till vara den potential av engagemang och arbetslust som halva befolkningen skulle kunna utveckla i ett jämställt samhälle slösar med sina resurser. Vi ser att fastän jämställdhet är samhällsekonomiskt lönsam på lång sikt så ter den sig olönsam på kort sikt för den enskilde arbetsgivaren. ▶

NÄR DET GÄLLER KVINNOR FINNS DET INGA PENGAR? DET MÅSTE VI ÄNDRA PÅ!

P-pillret är 100-procentigt säkert som preventivmedel. Men det har farliga biverkningar! När vi äter p-piller är vi friska. Kräv forskning för att få fram en p-metod utan risker. Storma sjukvården. Det gäller våra liv!

Replik från FBFs diskussionsvecka på Tekniska museet

Slutsatsen för jämställdhetsarbetet är att vi inte skall försöka övertyga arbetsgivarna att befordra fler kvinnor därför att det är synd om kvinnorna eller därför att nu är det verkligen kvinnornas tur. Slutsatsen är i stället att vi skall försöka få de kortsiktiga besluten att leda till det långsiktiga målet. Vi skall ta reda på genom vilken typ av politiska åtgärder vi kan påskynda omvandlingen till ett jämställt samhälle. Genom att finna de rätta kombinationerna av familjepolitik, skattepolitik, lönepolitik osv. kan vi åstadkomma en strukturenvandling av arbetslivet med så små omställningskostnader som möjligt.

Det är alltid män som tjänar mest

Män har bättre befattningar och högre löner än kvinnor. Även om man jämför män och kvinnor som är lika gamla och har samma utbildning är skillnaderna 11% inom den statliga sektorn och 26% inom den privata sektorn. Dessa siffror är beräknade för tjänstemän år 1971. Vad skall vi göra för att ändra på det?

Ett förslag är att ge daghemsplats åt alla barn. Om alla barn har daghemsplats kan alla mammor förvärsarbeta även när barnen är små. Därmed skulle kvinnor inte behöva göra avbrott från yrkeslivet och de skulle bli lika lönsamma som män för arbetsgivarna.

Frånvaro från arbetet ger lägre lön för alla

För en forskare är ett förslag som framställs i debatten en hypotes som går att undersöka. Jag har undersökt förvärvsavgrottens effekter på den framtida lönen. Det har jag gjort genom att bearbeta statistiska uppgifter för 32000 individer utgörande ett slumpmässigt urval av industritjänstemän år 1974. För dessa personer känner jag till om de har yrkesarbetat eller inte under vart och ett av åren 1960–1974. Genom statistiska analyser har jag sedan undersökt om personer som har gjort avbrott från

yrkeslivet har lägre lön än de personer som inte har gjort avbrott från yrkeslivet. Det visade sig att både män och kvinnor har förlorat på sin bortovaro i form av lägre lön än vad personer som inte gjort avbrott har. Ju längre förvärvsfrånvaro desto lägre lön. Enligt mina resultat kan den som gjort ett förvärvsavgrott på 10 år förvänta sig en lön som är 20–24% lägre än vad man i motsvarande fall skulle ha fått om man arbetat kontinuerligt.

Den slutsats man kan dra av detta är att en kontinuerlig yrkesverksamhet är nödvändig för framgång i yrkeslivet. Därmed kan man säga att ett nödvändigt villkor för jämställdhet mellan män och kvinnor är att kvinnor inte har en större frekvens av bortovaro från yrkeslivet än vad män har. Detta kan uppnås genom att bygga daghem. Finns det något annat sätt?

Vi behöver inte bara daghem utan också rättvis lönesättning

Om vi med jämställdhet menar att kvinnor skall ha samma villkor när det gäller att meritera sig för chefsposter kan man dra slutsatsen att daghem är ett nödvändigt villkor. Därmed är inte sagt att jämställdheten förverkligas så snart vi har fått daghem åt alla. För att man skall kunna dra en sådan slutsats måste daghemmen också vara ett tillräckligt villkor. Detta är också en hypotes som kan undersökas. Det har jag gjort och jag har funnit att svaret är nej. Daghem kan sägas vara ett nödvändigt men absolut inte ett tillräckligt villkor för jämställdhet.

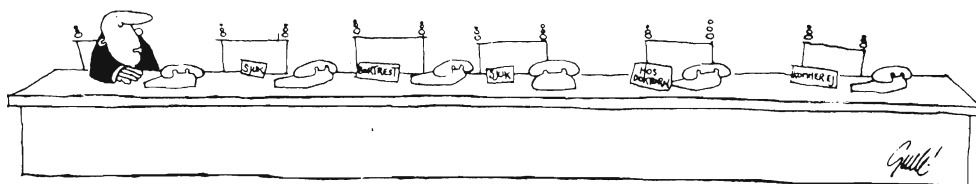
Kvinnor som har gjort förvärvsavgrott har lägre löner än kvinnor som arbetat utan avbrott. Män som har gjort avbrott har lägre löner än genomsnittet för män. Kvinnor som har yrkesarbetat utan avbrott har emellertid betydligt lägre löner än män som arbetat kontinuerligt.

Jag har i min undersökning sorterat ut de kvinnor som yrkesarbetat alla 15 åren 1960–1974 och jämfört dem med män i samma ålder och med samma utbildning. Det visade sig att kvinnorna tjänade 22,6% mindre än männen.

Daghem eller vårdnadsbidrag?

I valrörelsen 1976 framställdes familjepolitiken som ett val mellan vårdnadsbidrag och daghem. Denna debatt kan troligen komma att blossa upp igen. Förespråkarna för vårdnadsbidraget menar att barnen behöver en förälder hemma under åtminstone sina första tre levnadsår. De som så önskar kan ju dessutom använda sitt bidrag till barnomsorg. Motståndarna menar att ett vårdnadsbidrag konserverar könsrollerna och motverkar jämställdheten på arbetsmarknaden mellan män och kvinnor. Man kan

Hertha säljs i 418 pressbyråer

Visst ja! I dag skulle vi diskutera kvinnorna i arbetslivet.

inte använda sitt bidrag till att betala en daghemsplats om det inte finns någon.

Vad kan nu en jämställdhetsforskare med nationalekonomiska glasögon säga om detta? Eftersom min undersökning har visat att bortovaro från arbetsmarknaden är en orsak till lägre lön stöder detta dem som menar att alla politiska åtgärder som medför att det är förmånligt att avbryta sitt yrkesarbete motverkar jämställdheten. Ett annat resultat av min undersökning är emellertid att förvärvsfrånvaros effekter är beroende av bortovarens omfattning. Många föräldrar kan tycka att det för barnens skull är värt att halka efter några år i karriären. Ett vårdnadsbidrag skulle kunna lösa problemen för dem.

1. Anliga tjänstemän inom industrin har svårt att få tillbaka jobbet efter yrkesavbrott

För denna slutsats talar att åldersfördelningen bland kvinnliga industritjänstemän visar en stark koncentration i mycket unga kvinnor och att majoriteten av de få äldre kvinnorna har arbetat utan avbrott eller med endast korta avbrott. Det är en mycket stor samhällsekonomisk skillnad mellan yrkesavbrott på några år och yrkesavbrott som varar resten av det vuxna livet. De som hävdar att småbarn behöver sina mödrar i hemmet borde i konsekvensens namn vara särskilt måna om att återanställa kvinnor som arbetat i hemmet en tid. Det förefaller inte som om detta är fallet.

Det måste bli lönsamt för kvinnor att välja lång utbildning

En forskning som betraktar jämställdhet genom nationalekonomiska glasögon kan bidra på flera olika sätt. Vem som anställs och vem som befordras är ett ekonomiskt beslut. Vi måste omvandla samhället så att det faktiskt blir lönsamt att anställa och befordra kvinnor. Hur skall

vår familjepolitik vara utformad för att detta skall uppnås? Hur skall skattepolitiken vara utformad? Hur skall vi göra det lönsamt för kvinnor att också välja lång utbildning i samma utsträckning som män.

Det behövs mer forskning då det gäller kvinnan i arbetslivet

Nationalekonomer har inte ställt dessa typer av frågor tidigare. Det är symptomatiskt att det idag så vitt jag vet finns endast fem kvinnliga doktorer i nationalekonomi och att alla dessa har fått sin examen 1976 eller senare. Nationalekonomer som har studerat vårt skattesystem har bl.a. intresserat sig för effekterna på arbetskraftsutbudet. Men det finns ingen som systematiskt har studerat särbeskattnings effekter på kvinnornas arbetsmarknadsdeltagande. I stället har man studerat marginalskatternas effekter på villigheten hos heltidsarbetande män att äta sig extraknäck, eller hur mycket heltidsarbetande män får kvar av ett lönelöft på en extra hundralapp, eller hur stor familj en man med hemarbetande hustru kan försörja på sin inkomst efter skatt.

Nationalekonomisk analys av jämställdhet är ett stort outforskat fält

Är unga kvinnor i dag mer yrkesinriktade än äldre kvinnor var när de var unga? Blir deltidsarbetande förbigångna vid befordran även om de är kvalificerade? Svaret på den frågan visar om farhågorna för att det bland kvinnor alltmer utbredda deltidsarbetet skall motverka jämställdheten på arbetsmarknaden kan bestyrkas av statistiken. Detta är ett litet axplock av frågor som nationalekonomisk analys av jämställdhet kan ge svar på. Den som vill veta mer kan gå tillbaka till Hertha nr 1, 1977.

Låt oss se ekonomiskt på jämställdhet!

Siv Gustafsson